

Alpe - Jadran razmišljanja ob jubileju

Navadno zelo radi praznujemo jubileje, posebno društev, ustanov, pevskih zborov in revij, prosvetnih zvez, časopisov itd. Vsekakor pa je res, da prav jubilejne svečanosti marsikdaj nudijo prepotrebno osnovo za razmišljanja o vsem tem.

Nedavno smo slavili jubilejno obletnico mednarodne zveze dežel oziroma republik Alpe-Jadran, ki povezuje med seboj dele različnih držav omenjenega področja, zlasti nekdanje Srednje Evrope. Te so: iz Jugoslavije republiki Slovenija in Hrvatska; iz Avstrije deželi Koroška in Štajerska; iz Zvezne republike Nemčije je Bavarska; ena obmejnih dežel Madžarske; iz Italije pa dežele Furlanija-Julijska krajina, Tridentinska-Južna Tirolska, Veneto in Lombardija. Vsekakor zanimiv izsek iz držav zahodne, vzhodne ter politično nevrščene Evrope!

Na posebnih slovesnostih so se zato zbrali v Benetkah predstavniki vseh teh dežel in republik, med drugimi tudi najvišji državni in vladni predstavniki, tako predsednik republike Cossiga in zunanji minister Andreotti za Italijo, podkancler in zunanji minister Mock za Avstrijo, državni sekretar za zunanje zadeve Budimir Lončar za Jugoslavijo itd.

Kaj nam lahko danes vse to pomeni? Kakšno vlogo naj igra ta zanimivi organizem v širšem sklopu evropske integracije? Na ta vprašanja ni seveda lahko odgovoriti v nekaj besedah. Združenje Alpe-Jadran namreč odigrava posebno in ustvarjalno vlogo v procesu povezovanja politike medsebojnega sodelovanja in prijateljstva prej omenjenih dežel skupnosti. Ko smo pred kratkim poslušali koncert edinstvenega orkestra mladine Alpe-Jadran, smo lahko prav mimo glasbenega poustvarjanja in predvajanja skladb glasbenikov iz tega širokega kulturnega prostora, ki vključuje germanska, slovanska in romanska ljudstva, najboljše zaobjeli duhovni pomen take povezave. Himna Gian Francesca Malipiera, Beethovnov klavirski koncert št. 1 in Dvorčakova 8. simfonija so lepo predstavljali idealno duhovno dediščino treh velikih evropskih vej. Enako sestava orkestra samega in njegov mladi dirigent, mladi madžarski umetnik. Prav ta koncertni večer Alpe-Jadran je pomenil morda najglobljo in visoko kulturno poslanico vsem narodom tega širokega loka, z izvedbo Himne veselja iz Beethovnov 9. simfonije,

dalje na 3. strani ■

Jugoslavija spet v ospredju svetovne pozornosti

Komaj se je politično življenje v sosednji Jugoslaviji po sprejetju ustavnih amandmajev nekoliko umirilo, že je tamkajšnja javnost razburila vest o neprijetnem dogodku pred jugoslovanskim konzulatom v Sydneyju v Avstraliji. Tam so namreč hrvaški nacionalistični elementi v nedeljo, 27. novembra, priredili protijugoslovansko manifestacijo, med njo pa je manjša skupina demonstrantov vdrla na dvorišče konzulata. Kot kaže, je bila zaščita avstralske policije nezadostna, zato je uslužbenec konzulata, ki je zadolžen za varnost, iz pištole izstrelil več opozorilnih strelcev, a se je ena od krogel odbila tako, da je ranila 16-letnega Josepha Tokicha.

Po tem dogodku je avstralska vlada jugoslovanski strani postavila ultimatum z zahtevo, da v 24 urah izroči avstralski policiji omenjenega varnostnika, z namenom, da bi prišlo do osvetlitve in ugotavljanja odgovornosti zaradi tega neljubega dogodka, a je Jugoslavija to zahtevo odbila in Avstraliji uradno očitala, da ni dovolj poskrbela za zaščito območja konzulata in osebja v njem v času manifestacije. Avstralska vlada se je nato odločila za najstrožji ukrep, zaprla je namreč jugoslovanski konzulat v Sidneyju in osebje konzulata razglasila za nezaželeno v tej državi. Posta-

vila je tudi zelo kratek rok, v katerem so uslužbenci konzulata morali zapustiti Avstralijo; to se je zgodilo v nedeljo, 4. decembra.

Jugoslovansko diplomacijo pa je medtem presenetila še ena afera. Ameriška policija je namreč v Chicagu aretirala jugoslovanskega generalnega konzula v tem mestu Fahrudina Bijedića in ga obtožila, da je sodeloval pri nezakonitih denarnih poslih v zvezi s trgovino z mamili. Omenjeni diplomat naj bi namreč sodeloval z ameriko mafijo na ta način, da je diplomatsko pošto uporabljal za nezakonite prenose denarja, zasluženega z mamili, v Jugoslavijo, ta denar pa naj bi nato v Jugoslaviji položili na tamkajšnje banke in ga spet vrnili v ZDA na žiro račune svojih podružnic v tej prekomorski državi. Ameriška policija sumi, da je v te nečedne posle bil zapleten tudi predstavnik Ljubljanske banke v New Yorku Vinko Mir, vendar zastopniki omenjene banke odločno zanikujejo, da bi ta finančna ustanova imela karkoli s to afero.

V zvezi s tema diplomatskima incidentoma ostaja še vedno polno vprašanj in nejasnosti, nadaljnji razplet dogodkov pa bo pokazal, kakšno težo imata ti dve aferi za

dalje na 2. strani ■

ZMAGAL JE RUBBIA, NE PA ZNANOST

Pred dobrim tednom je tržaški občinski svet zavrnil ugovore, ki so jih nekateri posamezniki, razne slovenske organizacije in naravovarstvena društva iznesli proti podrobnostim regulacijskim načrtom Centra za znanstvene in tehnološke raziskave pri Padričah. Za zavrnitev ugovorov sta poleg strank upravnega zavezništva KD, PSI, PRI, PSDI in PLI glasovala novofašistično gibanje MSI in Lista za Trst, proti pa so bili Slovenska skupnost, KPI in Zeleni. S tem je tržaški občinski svet v okviru svojih pristojnosti dokončno prižgal zeleno luč za gradnjo sinhrotrona pri Bazovici. Sklep mora zdaj obravnavati deželna uprava, vendar je zelo malo verjetnosti, da ga ne bi potrdila, tako da se je upravni postopek za določitev lokacije sinhrotrona v bistvu že zaključil.

Predsednik družbe Sincrotrone Trieste nobelovec Carlo Rubbia je takoj za tem izrazil zadovoljstvo nad zadržanjem tržaške občinske uprave, češ da je na tak način pomembno pripomogla k nadaljnjemu uve-

lavljanju znanstvenih dejavnosti na Tržaškem. Rubbia je v resnici lahko zadovoljen, saj mu je uspelo pridobiti za svoja stališča o lokaciji sinhrotrona večino krajevnih upraviteljev. To mu ni bilo niti posebno težko, saj je pri stvari s pridom izkoristil ugled in zveze, ko jih kot Nobelov nagradenec uživa tudi pri odločujočih italijanskih politikih. Veliko dvomov pa lahko človek ima o tem, ali je s prodorom njegovih stališč res zmagala znanost, kot sam rad pravi.

Da stvarjem ni ravno tako, govori več pomembnih dejstev. Najprej velja omeniti, da se v že nekaj let trajajoči razpravi o tržaškem sinhrotronu ni nikoli slišal glas, ki bi bil načelno proti temu projektu. Nasprotno, med tistimi, ki so posegli v razpravo, se je razvila pravicata tekma, kdo bo tržaški sinhrotron in sploh tržaško znanost bolj podpiral, in to celo na tak način, da je nemalokrat prišlo do povsem nekritičnih nastopov oziroma izpadov. Mimo tega pa

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ **NEDELJA**, 11. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Princ v etru« (Matija Logar; 11.00 Nediški zvon; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsca«. Radijska nadaljevanka; 15.30 Šport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **PONEDELJEK**, 12. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Tigrova duša — spomini na Alberta Rejca; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 O ljubezni v književnosti; 12.40 Cecilijanka 1988: dekliški zbor Alenka iz Steverjana; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Roman v nadaljevanjih: »Noč do jutra (Branko Hofman), radijska priredba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Trio Lorenz iz Ljubljane; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **TOREK**, 13. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 In ti, kam pojdeš v soboto zvečer?; 12.40 Cecilijanka 1988: mešani zbor Standrež; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Prvo, drugo ali tretje?«; 14.30 Iz Benečije; 15.00 Roman v nadaljevanjih: »Noč do jutra«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Trio Lorenz iz Ljubljane; 18.00 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsca«. Radijska nadaljevanka; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **SREDA**, 14. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Cecilijanka 1988: moški zbor Stmaver; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Na goriškem va'u; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Govorimo o glasbi; 15.00 Roman v nadaljevanjih: »Noč do jutra«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sopranistka Olga Gracelj, pianistka Neva Merlak; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **ČETRTEK**, 15. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Žveži zdravo; 12.40 Cecilijanka 1988: dekliški zbor Devina; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvigljena zavesa; 15.00 Roman v nadaljevanjih: »Noč do jutra«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mešani zbor »Kantorei Graz« iz Gradca; 18.00 Zanimivosti iz arhiva Ciril-Methodove šole v Trstu ob 100. obletnici ustanovitve; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **PETEK**, 16. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Filmi na ekranih; 12.40 Cecilijanka 1988: mladinski mešani zbor Ojsternik iz Ukev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Sto nagrad za moj zaklad«; 14.30 Goriški razgledi; 15.00 Roman v nadaljevanjih: »Noč do jutra«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klavirske skladbe Pavleta Merkuja; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **SOBOTA**, 17. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Koncert za srce in orkester; 12.40 Cecilijanka 1988: dekliški zbor Učiteljskega S. Gregorčič v Gorici; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Om naredu stazice«; 15.00 Drugi program. Vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladinski zbor »Vesela nomlad«; 18.00 Ženska na odru časa. Friedrich Schiller: »Marija Stuart«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

JUGOSLAVIJA SPET V OSPREDJU...

■ nadaljevanje s 1. strani

ugled jugoslovanske diplomacije in tudi države in svetu. Zagotovo pa je, da si je jugoslovanska javnost, ki so jo v tem letu že razburili mnogi politični, nacionalni in gospodarski pretresi, še najmanj zaželela takšnih dodatnih afer, ki segajo na občutljivo diplomatsko in mednarodnopravno področje. Vsekakor pa je potrebno pritrditi uradni izjavi jugoslovanskega zunanje-ga ministrstva, ki je v zvezi s škandalom v Chicagu sporočilo: »Jugoslavija dosledno zastopa stališče, da morajo vsi njeni diplomatski in drugi uslužbenci v tujini dosledno upoštevati mednarodnopravne norme in zakone države gostiteljice ter ravnati strogo v skladu s funkcijami, ki jih opravljajo.«

Medtem ko pišemo, pa v Prištini še vedno poteka dolgo pričakovana seja pokrajinskega komiteja Zveze komunistov Kosova, ki naj bi razčistila vprašanje, kdo je odgovoren za manifestacije Albancev, do katerih je v tej nemirni pokrajini prišlo v dneh tik pred sprejetjem ustavnih dopolnil. Kot je bilo videti iz televizijskih posnetkov, člani pokrajinskega komiteja srbske narodnosti vztrajno ponavljajo, da se tudi za temi dogodki tako kot v letu 1981 skriva kontrarevolucija, člani al-

banske narodnosti pa skušajo novembrske manifestacije opravičevati in zatrjujejo, da niso bile uperjene proti Jugoslaviji. Splošen vtis s te seje pa je, da se vse diskusije preveč vrtijo okoli vprašanja odgovornosti posamičnih članov političnega vodstva na Kosovu, malo govora pa je o tem, kako spet doseči spravo in zaupanje med Albanci na eni ter Srbi in Črnogorci na drugi strani. Tako v Srbiji kot tudi na Kosovu bodo morali spoznati, da to nika-kor ni le interno partijsko vprašanje, ampak da zadeva življenjske interese celotnega prebivalstva, zato bi napore po ponovni vzpostavitvi sožitja bilo pričakovati tudi in predvsem v okviru Socialistične zveze. Vprašanje sožitja na Kosovu in upoštevanja dejanske enakopravnosti tamkajšnjih narodov je namreč tako resno in kompleksno, da bo njegova razrešitev terjala še mnogo truda.

—o—

Letošnja sezona tržaškega opernega gledališča Verdi se je začela z opero »Pikova dama« Pjotra Iljiča Čajkovskega. Opero je režiral Giorgio Pressburger, dirigiral je Spiros Argis. Vlogo grofice pa je odlično odpela mezzosopranistka Nora Jan-kovič.

Zmagal je Rubbia, ne pa znanost

■ nadaljevanje s 1. strani

je treba poudariti, da kar zadeva načelno podpiranje sinhrotrona, niso delale izjeme ne slovenske. ne razne tržaške naravovarstvene organizacije.

Kot znano, to, čemur se Slovenci in naravovarstveniki upirajo, ni sinhrotron kot tak, ampak njegova namestitvev pri Bazovici. Slovenci poudarjamo, da bi gradnja takšnega objekta pri Bazovici načela eno izmed vse redkejših področij, na katerih naša narodna skupnost v Italiji strnjeno živi. Naravovarstveniki pa opozarjajo predvsem na škodo, ki bi jo objekt prizadel naravnemu okolju, saj gre za eno najlepših in najbolj ohranjenih območij tržaškega Krasa.

Da Slovenci in naravovarstveniki res nismo proti Rubbiovemu stroju kot take-mu, izhaja tudi iz dejstva, da smo zanj predlagali alternativne lokacije. V poštev

bi prišlo predvsem območje znotraj starih meja Centra za raziskave med Padričami in Bani. Znanstvena komisija, ki se je svoj čas ukvarjala z vprašanjem lokacije, je to območje ocenila kot slabše od onega pri Bazovici, a še vedno kot primerno za namestitvev sinhrotrona.

Toda Rubbia in njegovi tega protipredloga niso nikoli hoteli vzeti resno v poštev. Nemogoče je trditi, da so to delali »v imenu znanosti«, saj bi postavili na laž prej omenjeno znanstveno komisijo. Očitno so njihovemu zadržanju botrovali drugi razlogi, mogoče celo zelo banalni ali človeški, kot bi lahko bilo trmasto vztrajanje na lastnih začetnih stališčih v imenu neke napačno pojmovane doslednosti. S tem pa nima nič opravka znanost, ampak kvečjemu znanstveniki, saj so tudi oni še vedno ljudje, pa čeprav so bili počaščeni z Nobelovo nagrado.

Konferenca o Palestincih v Ženevi

Glavni zbor Združenih narodov je sklenil, da bo debata o palestinskem vprašanju potekala v Ženevi od 13. do 15. decembra. Glavni zbor je pred dnevi pozval vlado Združenih držav, naj prekliče svoj sklep proti Arafatu, Bela hiša pa je potrdila, da palestinskemu voditelju ne bo izdala vstopnega vizuma. Stroški za organizacijo debate v Ženevi in za potovanje osebja Združenih narodov bodo dosegli skoraj milijardo lir. Izraelski zastopnik pri Združenih narodih si je privoščil več ali manj okusno pripombo. Organizacija za osvoboditev Pa-

lestine — je dejal — je bila doslej specializirana v preusmeritvi letal in ladij, zdaj pa je pričela preusmerjati tudi debate skupščine Združenih narodov.

—o—

Sovjetski državni in partijski voditelj Mihail Gorbačov je v torek, 6. t.m., prispel v New York, kjer je nastopil pred glavnim zborom Združenih narodov. Obisk pa je izkoristil tudi za sestanek z Reaganom in novoizvoljenim predsednikom Bushem.

Ob 70-letnici kraljevine SHS

V Beogradu se je v ponedeljek, 5. decembra, začel znanstveni posvet o nastanku prve Jugoslavije ali Kraljevine SHS. Skupno se je na simpoziju zvrstilo 48 referatov.

Slavnostni govornik ob začetku posveta je bil član predsedstva Jugoslavije Dju-ranović.

Referati so osvetlili več vidikov vodilne misli, da je Jugoslavija nastala kot sad razpoloženja v narodih, ki so stopili 1. decembra 1918 skupaj, a tudi spleta zgodovinskih okoliščin in mednarodnih odnosov, ki jih je prinesla prva svetovna vojna.

26.12.: ŠTEFANOVANJE (Euforia Devín)
31.12.: BEG IZ '88 (Kulturni dom)
Prireditelj: SMReK

Med prvimi referenti so bili zgodovinarji Andrej Mitrović, Branko Petranović, Bogdan Krizman, Enver Redžić, Dimo Vu-jović, Manol Pandevski in Momčilo Zečević. Ta je govoril o položaju v Sloveniji.

Petranović je na primer opozoril, kako se je prva Jugoslavija formirala tja do leta 1921, ko so nad zagovorniki federalne ureditve zmagali centralisti. Mitrović je podčrtal, da je bila ustvaritev zedinjene države javno deklarirani cilj kraljevine Srbije že leta 1914; torej ni bila predmet tajnih pogajanj ali zakulisnih iger. Vu-jović pa je zanimivo povedal, kako se je za Jugoslavijo ogrel tudi črnogorski kralj Nikola, ker si jo je pač zamišljal kot konfederacijo, v kateri bi imel njegov prestol prvo mesto.

Papež in ekumenizem

Med nedeljsko molitvijo Angelovega češčenja na Trgu svetega Petra je papež Janez Pavel II. že drugič v nekaj dneh izrazil potrebo po enotnosti med katoličani in pravoslavni. Ob tej priložnosti se je spomnil praznika svetega Andreja, ki ga pravoslavni še posebno častijo. Pri tem je Janez Pavel II. omenil tradicionalno romanje na Marijino božjo pot v Studenici v Srbiji, ki priča, da so tako kristjani Vzhoda kot Zahoda že v prvih časih častili Marijo. V dopoldanskih urah pa je baziliko svetega Petra zasedla množica več kot 4 tisoč Kataloncev, ki so prišli iz Barcelone in drugih središč te španske avtonomne dežele in so s papežem praznovali tisočletnico svoje avtonomije in svoje kulturne enotnosti. Papež jim je spregovoril najprej v španščini in potem še v katalonščini ter je izrazil željo, da bi množična prisotnost katalonskih romarjev v Rimu predstavljala nov izraz njihove krščanske tradicije.

Ob koncu zasedanja evropskega vrha

Na Rodosu se je v soboto, 3. t.m., končal evropski vrh, ki ga je vodil grški ministrski predsednik Papandreu. Italijo sta zastopala ministrski predsednik De Mita in zunanji minister Andreotti.

Državni in vladni voditelji Dvanajstere so odobrili slovesno izjavo o vlogi Združene Evrope v svetu, zlasti spricho obveznosti, ki jih prinašajo sklepi o dovršitvi enotnega tržišča do leta 1992.

Da bi odprava pregledov na meji, svobodno kretanje potnikov in druge sprostitev ne pospeševale razraščanja mednarodnega terorizma in navadnega kriminala, bo vsaka država članica imenovala »posebnega koordinatorja«, ki bo v državi združeval več pristojnosti na tem področju in bo v okviru Evropske skupnosti učinkovito soodločal o potrebnih ukrepih.

Zbrani državni in vladni voditelji so odobrili tudi listino o skupnem prizadevanju za zaščito okolja. Dvanajstere se bo v ta namen povezala tudi z EFTO in s Svetom za vzajemno gospodarsko pomoč.

Obširno so razpravljali tudi o evropski televiziji. Predsednik evropske komisije Delors je namreč izjavil, da brez stvarnih in skupnih ukrepov prehajamo v položaj, ko bodo vsi televizorji v Zahodni Evropi japonski, vsi televizijski sporedi ameriški, le gledalci bodo evropski. Potrebna sta pomoč evropski elektronski industriji in pospeševanje kulturnega dela.

Alpe - Jadran...

■ nadaljevanje s 1. strani

kar simbolno predstavlja Evropo v malem, z vsemi njenimi dosedanjimi duhovnimi prizadevanji in dosežki. Naj tu poudarimo, da je tudi današnja evropska imna delo bonnskega skladateljskega genija.

Posebej mi, zamejski Slovenci, se lahko ob vsem tem še bolj zamislimo. Vsako mednarodno povezovanje ima za nas še specifičen pomen in vlogo. Kot narodna manjšina, ki prebiva in deluje v eni izmed dežel te zveze, imamo še posebne cilje in pričakovanja. Prepričani smo, da bo lahko prav najgloblja povezava dežel in narodov privedla do ustvaritve one širše narodne povezave, ki si jo posebej želimo in pričakujemo. Naj bo to Evropa dvanajstereh ali danes mala Evropa šesterih oz. sedmerih — vedno je cilj le en sam: ustvariti enakopravno in ustvarjalno mednarodno skupnost, ki bo lahko vedno boljše in lažje razumela in tolmačila težnje narodov in posameznikov, ki v njih prebivajo!

a. b.

Države članice Evropske skupnosti se bodo udeležile zasedanja skupščine Združenih narodov 13. decembra v Ženevi, ko bo nastopil predsednik Organizacije za osvoboditev Palestine Arafat, le s svojimi stalnimi diplomatskimi predstavniki v Stekleni palači. V imenu Skupnosti pa bo spregovoril grški zunanji minister Papoulias. Njegov govor bodo skupno sestavili. Tako so bili razočarani nekateri, ki so želeli, da bi se ženevskega zasedanja udeležili iz solidarnosti s Palestinci vsi zunanji ministri. De Mita pa je časnikarjem dejal, da gre za dober kompromis, saj se je vsekakor pokazalo, da Evropska skupnost priznava Arafata in Organizacijo za osvoboditev Palestine za pravega zastopnika Palestine.

S prvim januarjem bo šestmesečno vodenje Skupnosti prevzela Španija.

—o—

Madžarska in manjšine

Tudi manjšine na Madžarskem se pritožujejo zaradi rastoče diskriminacije in pomanjkanja osnovnih narodnostnih pravic. Te kritike so prišle do izraza na kongresu nemške manjšine, ki šteje okoli 200 tisoč ljudi. Pritožili so se, da so deležni rastoče diskriminacije in da v zadnjih letih ni prišlo do nobene razširitve uporabe njihovega jezika v javnosti. Pred drugo svetovno vojno je na Madžarskem živelo okoli pol milijona Nemcev, to število pa se je po drugi svetovni vojni razpolovilo, ker se je večina Nemcev preselila na Bavarsko in v Baden Württemberg.

V mestu Peč v južnih predelih države pa so imeli kongres predstavniki srbske manjšine, ki šteje okoli 100.000 članov. Govorili so predvsem o diskriminaciji na šolskem področju, saj Srbi nimajo nobene šole v svojem materinem jeziku in niti ne dvojezičnih. Na obeh kongresih so predstavniki vlade zagotovili, da se na Madžarskem pripravlja zakon o manjšinah.

NOVA PAKISTANSKA VLADA

V Islamabadu so v nedeljo, 4. t.m., u-mestili novo pakistansko vlado, ki jo vodi Benazir Bhutto. Ministrska predsednica in ostalih 16 ministrov je priseglo zvestobo republikli pred njenim predsednikom Gulamom Isaqom Khanom. Vsi ministri pripadajo Ljudski stranki, ki jo vodi Benazir Bhutto. Izjemo predstavlja le zunanji minister Sahibzada Yakub, ki je bil na tem mestu že pod režimom Zie Ul Haqa.

Nov vojaški upor v Argentini

Del argentinskih oboroženih sil se je prejšnje dni uprl zakoniti oblasti predsednika Raula Alfonsina. Uporniki, ki jih je vodil polkovnik Seineldín, so se predali, ker je večina argentinske vojske ostala zvesta predsedniku republike. Omeniti velja, da ni Seineldinov upor izoliran, saj so se v dobrem letu oddelki argentinske voj-

ske že trikrat dvignili proti zakonitim predstavnikom oblasti. Med argentinskimi vojaki je namreč zelo razširjeno negodovanje nad sodnimi procesi proti tistim predstavnikom oboroženih sil, ki so se v obdobju zadnje vojaške diktature pregrešili proti človekovim pravicam v t.i. »umazani vojni« proti domači gverili.

KROŽEK ZA DRUŽBENA VPRAŠANJA
»VIRGIL ŠČEK«
TRST

priređi 11. decembra 1988, v novem športnem centru v Vižovljah seminar

»Položaj naše narodnostne skupnosti ob 40-letnici italijanske ustave in 25 let po ustanovitvi avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine«

SPORED:

ob 9.30

Politična slika Slovencev v Furlaniji - Julijski krajini po zadnjih deželni volitvah

REFERATI:

dr. Karlo Devetak,
sodelavec Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI)

Izidi in trendi v luči volilnih statistik

dr. Lojze Tul
Položaj na Tržaškem

Marjan Terpin
Položaj na Goriškem

Damjan Terpin
Pogledi mlajše generacije

DISKUSIJA

ob 15. uri okrogla miza
Ustavne pravice Slovencev, nove razmere in nove naloge

KRATKI POSEGI:

Bojan Brezigar
Boj za uzakonitev
ustavnih pravic Slovencev

Martin Brecelj
Nove razmere v Sloveniji in Jugoslaviji

dr. Damjan Paulin in dr. Zorko Harej
Sožitje med Slovenci in Italijani
v naših krajih

dr. Rafko Dolhar
Enotnost Slovencev v zamejstvu

Hadrijan Corsi
Novi družbenogospodarski vidiki

dr. Andrej Bratuž
Manjšina in evropsko združevanje

RAZPRAVA
ZAKLJUČKI

Zborovanje o manjšinki mladinski književnosti v Trstu

Na pobudo študijskega centra za mladinsko književnost Alberti se je v dvorani »Pri jezuitih«, zraven cerkve Svete Marije Velike v Trstu začel v petek, 2. t.m., tridnevni posvet o mladinski književnosti v jezikih manjšin, ki živijo v mejah italijanske republike. Po pozdravih krajevnih upravnih, šolskih in verskih oblasti so nastopili uvodni govorniki. Kot prva je spregovorila Maura Picinich Sossi, predsednica »centra Alberti«, ki je izjavila, da je cilj zborovanja predstaviti in ovrednotiti mladinsko književnost jezikovnih manjšin. Sledil je poseg predsednika Furlanskega filološkega društva, poslanca Alfea Mizaua, nakar je spregovoril župan devinsko-nabrežinske občine in deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar, ki je poudaril, kako se evropske ustanove vse bolj zanimajo za manjšinska vprašanja. Poudaril je, da so italijanski parlamentarci v Evropskem parlamentu skoraj brez izjeme podprli listini o pravicah manjšin, ki sta ju predlagala leta 1981 poslanec Arfé, lani pa flamski poslanec Kuijpers. Iste politične sile, ki so na evropski ravni podprle listini o manjšinskih pravicah, pa v mejah Italije ne kažejo velike odprtosti do pravic manjšin na splošno in do slovenske še posebej. V evropskem merilu se je odnos do manjšin v zadnjih osmih letih v glavnem spremenil na boljše. Glede reševanja manjšinskega vprašanja je najslabše v Grčiji, je dejal Brezigar, a tudi v Italiji ni mogoče govoriti o veliki občutljivosti do te problematike.

V nadaljevanju simpozija so razni predavatelji predstavili manjšinsko mladinsko književnost. Prva na vrsti je bila Clara Costa Kopciowski, ki je predstavila judovsko književnost. Razni predavatelji so nato osvetlili tovrstno književnost pri Furlanijah. Govor je bil še o Ladincih, nakar so udeleženci prisluhnili ravnateljici Študijskega centra Nediža iz Špetra Živi Gruden, ki je predstavila slovensko mladinsko književnost v Italiji. V svojem referatu je poudarila tesno povezanost slovenskih mladinskih avtorjev z osrednjim narodnim telesom. To je veljalo v preteklosti, ko sta v

mejah Italije ustvarjala Ribičič in Bevk, a velja tudi danes, ko številni avtorji pišejo mladinska dela, ki doživijo lepe uspehe tudi v matični Sloveniji.

Zanimivo je bilo prisluhniti referatom, ki so obravnavali nemško književnost za mladino na Južnem Tirolskem in pri nemških jezikovnih otokih v Dolini Aoste.

V soboto, 3. decembra, so v dvorani »Pri jezuitih« v Trstu predstavili francosko in provansalsko mladinsko književnost, ki nastaja v Italiji, kakor tudi književnost Valdeške manjšine v Piemontu. Sobotno popoldne pa je bilo namenjeno književnosti za otroke in mladino, ki jo pišejo v sardinščini, katalonščini, grščini, albanščini, hrvaščini in še v jeziku Cimbrov. V nedeljo, 4. t.m., pa so predstavili književnost

26.12. ŠTEFANOVANJE V DEVINU
(EUFORIA)

z ansamblom HAPPY DAY ob 20.30

Vabljeni udeleženci zadnjih desetih Štefanovanj

31.12. ob 21. uri BEG IZ '88
ANSAMBEL BAMBUS. PIANO BAR.

Vstop samo z vabili. Inf. tel.: 20400

Prireditelj: SMReK

Romov in knjige za mladino, ki so izšle v esperantu. Veliko zanimanja je tudi vzbudila okrogla miza o založniški dejavnosti.

Ob predavanjih in okroglih mizah so organizatorji poskrbeli tudi za bogato razstavo mladinskih knjig in publikacij ter revij. Na razstavi je posebno mesto imela slovenska mladinska književnost in mladinske publikacije ter didaktični pripomočki, ki so izšli v Italiji. Razstava je kljub nekaterim pomanjkljivostim bila izredno zanimiva in je ostalim manjšinam, ki živijo v Italiji, gotovo zgledno predstavila skrb, ki so jo slovenske založbe posvetile otroškim in mladinskim knjigam oziroma časopisom vse od konca 1. svetovne vojne.

—o—

POMEMBEN USPEH
OPENSKIH DEKLET

Lep uspeh dekliškega zbora Vesela pomlad z Opčir. V kategoriji ženskih zborov je s sporedom ljudskih pesmi dosegel v soboto, 3. t.m., prvo mesto v Vittoriju Venetu, kjer je bilo pevsko tekmovanje Città della Vittoria.

—o—

Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devina priredita Koncert Črnuškega okteta iz Ljubljane v petek, 9. decembra, ob 20.30 v osnovni šoli v Devinu.

So Slovenci res pozabili na Prešerna?

Jugoslovanska tiskovna agencija Tanjug ugotavlja, da je 188. obletnica rojstva največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna dejansko šla mimo Slovencev. Spomenik Franceta Prešerna sredi Ljubljane je na dan pesnikovega rojstva, se pravi 3. decembra, krasil samo en rdeči nagelj, ovit s trakom slovenske zastave. Obletnice rojstva velikega pesnika so se poleg tega skromno spomnili tudi v njegovi rojstni vasi Vrbi. Res je sicer, da je 8. februar, dan Prešernove smrti, tradicionalni slovenski narodni in kulturni praznik, vendar to ne opravičuje, poudarja agencija Tanjug, dejstva, da so 3. t.m. Slovenci dejansko pozabili na avtorja Sonetnega venca in drugih pesniških biserov. Na za-

sedanjih, proslavah, v protestih in pozivih so Slovenci, nadaljuje Tanjug, poudarjali, da Prešernova poezija ni samo literarni stvarjalni vrhunec, temveč da vsebuje tudi politični in narodni program. Na pesnika se sklicujejo vsi tisti, ki danes govorijo o narodu, vendar je res, da je šel mimo njih eden najsvetlejših zgodovinskih dnevoev slovenske kulture.

Ob 188-letnici rojstva Franceta Prešerna je bil v soboto, 3. t.m., v pesnikovi rojstni hiši v Vrbi literarni večer, na katerem je nastopil igralec Marko Sinčič, medtem ko je bil v jeseniškem gledališču večer slovenskih železarskih gledališč. V ponedeljek, 6. t.m., pa so v Kranju podelili Prešernove plakete za leto 1988.

Večer o Kanalski dolini v DSI

Na ponedeljkovem večeru Društva slovenskih izobražencev v Trstu je bilo v središču pozornosti slovenstvo v Kanalski dolini. V Peterlinovi dvorani so najprej odprli razstavo ikon in ljudske umetne obrti gospe Tereze Keil vdove Ehrlich. O kvaliteti njenih del se je zelo pohvalno izrazil likovni kritik Milko Bambič. Kot je povedala sama umetnica, je s slikanjem začela razmeroma pozno, za upodabljanje verskih motivov na ikonah po znamenitih ruskih vzorcih iz prejšnjih stoletij pa se je navdušila na tečajih v Tinjah na Koroškem.

Sledila je predstavitev dveh knjig župnika Maria Gariupa iz Ukev. Ena je izšla že pred časom in je posvečena Ovčji vasi, druga pa bo izšla čez mesec dni in je bila na mizi v krtačnih odtisih, posvečena pa je župnikom v Ukvah, s tem pa 500 letom vsake zgodovine. Študiji je predstavil dr. Rafko Dolhar, tudi sam po rojstvu iz Kanalske doline. Poudaril je pomen objavljanja študij o krajevni zgodovini na podlagi še neznanih in zanemarnjenih virov, v tem primeru starih župnijskih kronik in drugih cerkvenih knjig. Ustavil se je pri starejši zgodovini Ukev in sploh Kanalske doline, potem pa obširno pri obdobju nemškutarstva, narodnostnega zatiranja pred vojno in pri razlogih za sedanje stanje.

Ob sodelovanju avtorja Gariupa in nekaterih poslušalcev so se potem nekatera vprašanja še poglobila v razpravi.

—o—

V Peterlinovi dvorani v Trstu razstavlja svoje ikone slikarka Tereza Keil-Ehrlich iz Zabnic. Oglede ob delavnikih od 17. do 19. ure.

Iz delovanja SSK

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na zadnji seji v Nabrežini obširno obravnavalo osnutek novega deželnega proračuna in finančnega zakona. Po uvodnem poročilu deželnega tajnika Iva Jevnikarja je o tem poročal deželni svetovalec Bojan Brezigar. Delegacija SSK pa je na posebnem srečanju opozorila na nekatera specifične slovenske potrebe pristojnega deželnega odbornika Rinaldija.

Deželno tajništvo je z obžalovanjem ugotovilo, da sta v deželnem svetu med razpravo o zakonu o obmejnih področjih opozorila na slovensko problematiko le predstavniki SSK in zastopniki zelenih. Tudi na deželni ravni je stranka odločno ponovila, da nasprotuje sedaj določeni lokaciji sinhrotrona pri Bazovici.

V nadaljevanju seje so prisotni obravnavali obisk SSK pri Narodnem svetu koroških Slovencev in Koroški enotni listi, ki je bil 7. in 8. decembra, kot tudi programsko in organizacijsko konferenco, ki jo bo organizacijsko izpeljal Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta in ki bo 11. decembra v novem športnem centru v Vižovljah.

Tajništvo je tudi začelo načrtovati nove akcije, da se premakne z mrtve točke vprašanje naše globalne zaščite.

WILLY KUIJPERS OBISKAL SLOVENCE V ITALIJI

Flamski evropski poslanec Willy Kuijpers se je pretekli teden mudil na obisku pri Slovencih v Italiji. Šlo je za pomemben dogodek v življenju naše skupnosti, saj je Kuijpers v evropskem parlamentu zadolžen za manjšinsko problematiko. Vanj je bil izvoljen na listi samostojne manjšinske stranke, včlanjene v Svobodno zvezo manjšinskih strank Evrope, in je znan tudi kot glavni oblikovalec listine o pravicah manjšinskih narodnih skupnosti, ki jo je evropski parlament odobrila lanskega leta.

Kuijpers si je kot gost Slovenske kulturno - gospodarske zveze v četrtek, 1. decembra, ogledal dvojezični šolski center v Špetru Slovenov in se srečal s tamkajšnjim županom Firminom Marinigom, popoldne pa je bil gost raznih slovenskih ustanov in organizacij na Tržaškem ter se pogovarjal z vodstvom SKGZ in z enotnim predstavništvom Slovencev v Italiji. Naslednjega dne ga je sprejel tržaški župan Richetti in se srečal s predstavniki deželnih oblasti, zvečer pa je v Kulturnem domu v Trstu sodeloval pri okrogli mizi na temo »Jezikovne manjšine in graditev Evrope«, ki jo je priredila SKGZ. Skupno z ostalimi razpravljajci za okroglo mizo, to je z italijanskim senatorjem Gaetanom Arféjem, evropskim poslancem Giorgiom Rossettijem in predsednikom SKGZ Klavdijem Palčičem je govoril o tem, zakaj so manjšine bogastvo Evrope in kaj je treba storiti, da bi njihove pravice prišle do veljave.

Še pred tem pa je Kuijpers obiskal deželno vodstvo SSK. Na srečanju je orisal položaj flamskega naroda, ki živi v treh različnih državah. Položaj drugih evropskih manjšin je podoben in za rešitev vseh vprašanj je nujno, da se manjšine med seboj povežejo, saj tvorijo v Evropi skupnost več desetih milijonov ljudi. Za rešitev teh problemov je nakazal vrsto konkretnih predlogov, ki lahko prav v združenju Evrope najdejo plodnejša tla kot pa v posameznih dr-

žavah, ki večkrat ne kažejo prave volje za obravnavanje vprašanj narodnih manjšin. Po mnenju poslanca Kuijpersa je zato nujno, da se tudi Slovenci iz Italije vključimo v ta dogajanja in se povežemo s Svobodno zvezo, ki združuje manjšinske stranke Evrope.

Predstavniki SSK so se strinjali z evropskim poslancem in se mu zahvalili za obisk. Izrazili so voljo po še tesnejših stikih na evropski ravni, zlasti ko je sedanji položaj slovenske manjšine precej kritičen, saj so posebno v Trstu na oblasti politične stranke, ki ne kažejo nikake odprtosti do Slovencev — nasprotno, SSK je bila pred kratkim izrinjena iz uprav tržaške občine in pokrajine.

Poslanec Kuijpers je predlagal, da bi se spomladi leta 1990 organiziral kongres Svobodne zveze na Tržaškem, da bi lahko neposredno seznanili evropske politike o kritičnem položaju slovenske manjšine v Italiji.

Kuijpers je naslednjega dne nadaljeval pot v Ljubljano, kjer ga je sprejel predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva SR Slovenije Jože Smole.

— — —

Pesniški večer v Gorici

V petek, 2. t.m., je bil v goriškem Kulturnem domu večer posvečen slovenskim zamejskim pesnikom. Na »sklicu«, ki ga je vodil prof. Povše, so nastopili Liubka Šorli, Marij Čuk, Marko Kravos, Miroslav Košuta, Aleksij Pregarc in Vinko Beličič.

Sodelovala je gledališka skupina Gorica. Pozorno občinstvo je z velikim zanimanjem sledilo nastopu posameznih pesnikov, ki so tokrat menda prvič sodelovali na takem večeru. Glede na uspeh bi bilo želeli še več takih pobud.

PRI DOMJU SO PRAZNOVALI 20-LETNICO ZBORA IN DRUŠTVA FRAN VENTURINI

V prenatrpani dvorani občinskega gledališča Prešeren v Boljuncu je bila v nedeljo, 4. decembra, slavnost ob 20-letnici ustanovitve moškega pevskega zbora Fran Venturini in obnovitve kulturnega delovanja istoimenskega kulturnega društva pri Domju.

Že v soboto, 3. t.m., so v Domu Anton Ukmar - Miro pri Domju pripravili dokumentarno razstavo in pa razstavo breških likovnikov. Kulturni spored je obsegal nastop slavljencev, moškega zbora Fran Venturini, ki ga vodi Ivan Tavčar; celodnevne osnovne šole Mara Samsa - Ivan Trinko Zamejski; godcev diatonične harmonike in pa mladinskega pevskega zbora, otroškega pevskega zbora in harmonikarskega ansambla, ki jih v okviru društva Fran Venturini vodi Suzana Žerjal. Slavnostni govornik je bil društveni predsednik dr. Marjan Spetič.

RDEČA KAPICA NA ODRU SSG

Slovensko stalno gledališče je pripravilo v nedeljo, 4. t.m., premiero otroške igre Rdeča kapica, ki jo je po pravljici bratov Grimm priredil Miroslav Košuta, režiral pa Mario Uršič. Zaradi narave predstave, pri kateri bistveno sodelujejo mladi gledalci, ki pomagajo zdaj Rdeči kapici zdaj volku, pomagajo pa tudi pri postavljanju in spreminjanju scenografije, je bila igra v baru Kulturnega doma. Število mladih obiskovalcev in njihovih spremljevalcev pa je bilo tolikšno, da so mladi igralci Irena Zubalič, Alda Sosič in Franko Korošec ter Drago Gorup izvedli premiero.

V petek, 9. t.m., pa bo nova premiera abonmajskega sporeda. Ansambel Stalne slovenskega gledališča bo v režiji Dušana Jovanoviča postavil na oder Strička Vanjo Antona Čehova.

—o—

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu (Donizettijeva 3), bo v ponedeljek 12. decembra predaval dr. France Bučar iz Ljubljane na temo »Kristjani in politika«. Začetek ob 20.30.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Izšla je deveta številka revije Mladika

V Trstu je izšla deveta, predzadnja številka revije Mladika. Na naslovni strani je fotografija s hvaležnico v tržaški stolnici pri Svetem Justu. Tržaški škof Bellomi prejema darove otrok. Zanimanje vzbudi že notranja stran platnic z naslovom: »Akcija deset tisoč lir mesečno«. V uvodniku prejšnje številke je namreč Mladika razmišljala o tem, da bi za kulturne potrebe pridobili 500 ljudi, ki bi se obvezali, da darujejo po deset tisoč lir mesečno. To je vzbudilo nekaj odmevov in že prve darove, tako da je v članku zapisano, da je akcija s tem odprta. Revija objavlja še nekaj pisem.

Uvodnik je posvečen političnemu položaju na Tržaškem po sestavi novih uprav na tržaški občini in pokrajini. Nepodpisani avtor razmišlja o razlogih za izključitev Slovenske skupnosti iz novih uprav. Prvi razlog vidi v tem, da so socialisti začeli izvajati dolgoročni načrt, katerega cilj je izločiti manjše stranke iz vseh uprav, da bi na volitvah shirale, in se polastili njihovih glasov. O krščanski demokraciji pravi, da je tej igri nasedla samo zato, da bi Richettija spravila na župansko mesto. Posledice pa so hujše od strankarskih iger. Ker socialisti nimajo več slovenskih svetovalcev, sta oba odbora ostala popolnoma brez znaka slovenske prisotnosti. To pa je tudi odraz nevarne spremembe mišljenja pri večini, kar tudi oddaljuje upanje za zaščitni zakon. Neprisotnost Slovenske skupnosti na pogajanjih

se pozna tudi v programu nove koalicije na občini in pokrajini. Članek podčrtuje soodgovornost krščanske demokracije, ki kot stranka relativne večine ne bi smela čez noč pozabiti na svoje obveznosti in zbrisati več kot dve desetletji trajajočo politiko zblíževanja med Italijani in Slovenci. Sedanjih dogodkov pa ne gre podcenjevati. Tudi v preteklosti ni bilo rožnato. Res pa je, da je Trst danes morda bolj nacionalističen kot pred dvajsetimi leti in kasneje, ko se je protislovenska nestrpnost praktično koncentrirala v Listi za Trst. Takrat so bili vsi proti Listi za Trst — piše Mladika — danes pa vsi capljajo za njo, da bi ji iztrgali še preostale glasove.

Novelo, ki ima prizorišče med bolniki, je pod naslovom »Hodnik številka 3« prispevala Meta Silvester. Marija Rus pa objavlja vrsto pesmi. O vzgojnem pomenu praznovanja svetega Miklavža razmišlja Jelka Cvelbar v rubriki Klopotec. Poseben zapis je posvečen spravnim slovesnostim na ljubljanskih Žalah, ko se je pomembna skupina zbrala, da bi počastila spomin žrtev stalinizma in človeških zmot. Iz avstralskih Misli je ponatisnjen članek Cilke Žagar »Moje slovenstvo«. Pod črto je zapis o zaprekah, ki so 12. novembra preprečile srečanje dijaške mladine v Slovenskem kulturnem klubu z uredniki ljubljanske Mladine. Dogodki v Sloveniji odmevajo v rubriki »Pod zbiralno lečo«, kjer so ponatisi

dalje na 8. strani ■

Slovenska preteklost in polpreteklost v novih obširnih romanih Leva Detele

Na Dunaju živeči slovenski pisatelj in publicist Lev Detela, ki ustvarja tudi v nemščini, je v zadnjem času dokončal več zanimivih in aktualnih slovenskih del z izrazito zgodovinskimi obelji.

V bogato opremljeni avtobiografski knjigi »Časomer življenja«, ki obsega nad 250 strani in je v dveh izdajah (broširano ter vezano v platno) sredi leta še z letnico za 1987 izšla pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu, posega Detela v bližnjo polpreteklost. V posebni perspektivi, z očmi otroka od spodaj navzgor, opisuje propad stare slovensko-jugoslovanske družbe (Detelov stari oče je bil v kraljevini Jugoslaviji prvi državni tožilec, nekateri sorodniki pa posestniki) ter grozljivi konec zadnje vojne na fronti med Nemci ter sovjetsko-bolgarskimi četami na skrajnem slovenskem vzhodu. Kolektivizacija kmečke zemlje, stalinizem, graditev tovarn in prog, novo oblikovanje šolskih vprašanj, prisile na gimnaziji in univerzi ter postopen začetek spraševanja vesti z ozirom na pobite domobranci in s tem povezano etiko (oziroma ne-etiko) Revolucije, so nekatere ključne teme izredno zanimivo in literarno napisane knjige, ki se izteče z odhodom Leva Detele in Milene Merlak na Dunaj v letu 1960. Pisatelj pa je že napovedal izdajo nadaljevanja pričujoče knjige, ki bo pod naslovom »Zapredenina med dvema stoloma« na kritičen način obravnavala predvsem nekatere osnovne probleme v slovenskem zamejstvu in zdomstvu ter nakazala svetovljansko izkušnjo boja za

ujeljavitev lepe slovenske besede v širšem svetu ob upoštevanju utemeljene dvojezičnosti.

Pred izidom je tudi Detelov roman »Dunajski valček za izgubljeno preteklost«, ki bo izšel v Trstu. Prednatis je kot podlistek izhajal v tržaškem tedniku »Novi list« in zbudil precejšnjo pozornost pri bralcih tokraj in onkraj meje. V delu obravnava pisatelj zadnja obdobja avstro-ogrške monarhije, problematiko plemiških družin na Slovenskem, posega pa tudi v čas druge svetovne vojne in v današnjost, saj na primeru na pol slovenskega grofa, ki živi na Dunaju, ter z aktualnim portretom zadnje avstro-ogrške cesarice Cite prikaže slovensko preteklost in sedanjost na popolnoma nov in suveren način, v katerem je slovenski narod skozi celotno zadnje tisočletje resničen evropski vezni člen s specifično in samo njemu lastno obliko.

Pri Mohorjevi založbi v Celovcu bo leta 1989 izšel Detelov nagradjeni zgodovinski roman o koncu poganstva med Slovenci, o pokristjanjevanju iz Salzburga ter o knezu Borutu, ki je osrednja oseba dela, ki mu je avtor dal naslov »Stiska in sijaj slovenskega kneza«.

Detela piše poleg tega tudi roman o Venetih kot možnih prednikih slovenskega naroda, medtem ko bo v drugem romanu posegel v skrivnost celjskih grofov, oziroma knezov na primeru dogajanja v 14. stoletju. Že leta 1974 je pri celovski Mohorjevi založbi izdal poetični srednjeveški roman Marijin mojster, zato mu tudi to obdobje ni tuje.

Tržna kultura danes

Med vsemi jugoslovanskimi republikami se je prav Slovenija najbolj zavzemala in se še zavzema za radikalno uvedbo tržnega gospodarstva. Zato so ustavna dopolnila, ki omogočajo nemoteno delovanje trga, dobila popolno podporo Slovencev. Navzlic temu pa se tržna miselnost počasi uveljavlja na področju kulture. Seveda pri tem ne gre za vulgarno povezavo kulture in trga, ki se kaže v izrazito komercialnih prireditvah, filmskih ali gledaliških predstavah, televizijskih reklamah, kičastih likovnih razstavah in podobno.

Tržna kultura upošteva v večji meri potrošnika kulturnih dobrin, njegov okus, estetsko usmerjenost. Vrhu tega pa bi se morali organizatorji kulture oziroma animatorji, kot jim pravijo pri nas, poiskati nove denarne vire, kajti v modernem svetu je mimo državnega proračuna še veliko drugih sponzorjev, zlasti gospodarskih organizacij in velikih podjetij.

Na področju tržne kulture Slovenija zaostaja za Srbijo in Hrvatsko, kjer so pri iskanju novih oblik pridobivanja denarja za kulturne prireditve veliko bolj iznajdljivi. Žal pri tem pride marsikdaj tudi do zlorab, se pravi do usmerjanja denarnih sredstev v neumetniške, skrajno neokusne tako imenovane »umetniške« projekte. V mišlih imam predvsem nastope popevkarjev, modne revije, zabavne prireditve in podobne malovredne manifestacije.

Kazalo bi posvetiti sodelovanju resnih umetniških institucij z gospodarstvom veliko več pozornosti. Obe strani bi utegnili imeti od tega koristi. Kulturniki bi tako prišli do potrebnih denarnih sredstev, gospodarska podjetja pa do prav tako potrebne kulturne reklame za svoje proizvode. V sodobnem svetu je takšno sodelovanje nekaj povsem naravnega.

Žarko Petan

Program prireditev

KUTURNI DOM GORICA

10. (sobota) ob 21. uri Družabnost. Prireditelj: ŠD Mladost iz Doberdoba.

12. (ponedeljek) ob 17. uri: »Srečanje glasbenih šol Primorske«. Prireditelj: Glasbena šola Gorica.

14. (sreda) ob 20.30: »SPDG: Dejavnost v letu 1988« - Predavanje. Prireditelj: Slovensko plansko društvo Gorica.

15. (četrtek) ob 20.30: Gorica Kinema '88. Film: »Kretničar«. Režija: Jos Stelling (Nizozemska 1987).

16. (petek) ob 20. uri: Solidarnostni večer s palestinskim narodom. Prireditelj: Občina Doberdob.

17. (sobota) ob 20.30: »Zlati pajek«. Družabno-zabavni večer. Prireditelj: Kulturni dom Gorica.

19. (ponedeljek): Gledališka predstava.

20. (torek) ob 20.30: Anton Pavlovič Čehov: »Striček Vanja«. Režija: Dušan Jovanovič. Prireditelj: Slovensko stalno gledališče iz Trsta.

21. (sreda) ob 20.30: Gledališka predstava (v italijanščini): »Le lacrime amare di Petra von Kant«. Režija: Riky Ferrero e Walter Maloschi. Gledališka skupina: Coop. Gran Feraglio iz Turina.

22. (četrtek) ob 18. uri: Revija gojencev Glasbene matice. Prireditelj: Glasbena matica Gorica.

22. (četrtek) ob 20.30: Film »Anno uno«. Prireditelj: Kulturni dom Gorica.

31. (sobota) ob 21. uri: Silvestrovanje »Beg iz '88«. Prireditelj SMReK.

Sodobno kmetijstvo

Zatiranje želodčno- črevesnih in pljučnih zajedalcev pri pašnih prežvekovalcih

Želodčno-črevesnih vrst glistic je zelo veliko, nimamo pa še domačih imen za zajedalce, ki naseljujejo sluznico siriščnika in sluznico tankega črevesa. Zajedalci se pri pašnih živalih pojavljajo v velikem številu, prehranjujejo se s krvjo gostitelja, se ob povišanih temperaturah in padavinah hitro množijo, tako da goved in drobnica v enem samem dnevu popaseta tudi 600.000 ličink. Bolezenska znamenja se kažejo v prebavnih motnjah in večji slabokrvnosti. Najbolj so prizadete prvopašne mlade živali; dokazano je, da se pašna goved najbolj okuži v zadnjih dnevih paše, ker je v iztrebkih okužene živali največ jajčec zajedalcev proti koncu paše in iz njih se hitro razvijajo ličinke. Te pa zapustijo iztrebke in se ob padavinah razširijo na rastline, lahko pa v iztrebkih prezimijo in pomenijo nevarnost za okužbo v naslednjem letu, saj nekatere ličinke prenesejo tudi -20° C mraza.

Rejci vedo, da so površine, ki jih iz leta v leto popase živina, vedno bolj ogrožene zaradi širjenja zajedalskih bolezn.

Med letom popasene čredinke pokosimo in s tem zmanjšamo možnost ličink za preživetje. Dobro je čredinke po košnji obdelati z brano. S tem živalske izstrebke raztresemo, da se posušijo, in v suhih ličinke poginejo zlasti zaradi sončnih žarkov. Prebrnati je treba neposredno pred koncem paše. Zmrzal uniči razvojne stopnje želodčno-črevesnih in pljučnih zajedalcev. Neposredno po vhlavljenju pašnih živali pogosto opažamo zajedalsko bolezen kokcidiozo, ki je pogosta pri telicah, rada pa se razširi na goveje pitance. Značilna je slaba ješčnost, driska in napenjanje, usločena drža in primesi krvi v iztrebkih. Za kokcidiozo lahko živali poginejo v treh ali štirih dnevih.

Zimsko obdobje je primerno za dajanje tistih zdravil, ki zajedalce uničujejo, čeprav se pri govedu in drobnici zajedalci pozimi ne razvijajo do spolne zrelosti. Razvojne oblike se v sluznici siriščnika in tankega črevesa samo pritajijo, vendar prav takšne povzročajo velike spremembe na sluznici. Zato je zimsko obdobje zelo pri-

merno, da vsaj mladim živalim damo zdravila, ki uničujejo spolno zrele in nedozorele zajedalce. Učinkovito zdravljenje zagotavlja, da čreda v naslednjem letu ne prinese na pašnik velikega števila jajčec in okužbe bodo manjše.

Živali, ki zbolijo za kokcidiozo, moramo zdraviti in zdravljenje ponoviti vsaj tri dni zapored. Čim prej zdravimo, tem večji je učinek. Pozimi zatiramo tudi uši, ki se proti koncu zime zelo razmnožijo. Pazimo pa, da nekaterih zdravil ne dajemo teletom, ki še niso stara 3 mesece. Zimsko zdravljenje obeh nadlog prinese boljšo prirejo pašne črede.

Z. T.

—o—

KONGRES JUŽNOTIROLSKE LJUDSKE STRANKE

V soboto, 10. decembra, bo v Meranu redni kongres Južnotirolske ljudske stranke. Osrednje strankino vodstvo je odobrilo dokument, ki ga bo predložilo kongresu. V dokumentu je med drugim rečeno, da na bližnjem kongresu ne bodo razpravljali o izjavi, ki naj bi jo dala dunajska vlada, češ da je južnotirolski spor med obema državama zadovoljivo rešen. Dokument trdi, da bodo o takšni izjavi razpravljali na izrednem kongresu Južnotirolske ljudske stranke, kar pomeni, da južnotirolsko vprašanje za to stranko še ni dokončno urejeno.

JOŽKO SAVLI

Nagelj - slovenska roža

IV.

In spet izda na Angleškem J. Gerard (1545-1612) svoje znamenito delo »Herball« (1597), vrhunsko delo angleške botanike iz obdobja renesanse, ki pa je samo prevod Dodoensovih Pemptades po nekem Priestu z nekaj odlomki iz L'Obela. (34) V tem delu poskuša pisec navesti vse vrste nageljnov. Le-te omenja zatem tudi švicarski učenjak C. Bauhin (1560-1624) v svojem delu 'Pinax theatri botanici' (Basel 1623). (35)

Zanimanje za gojenje nageljnov se z nastopom 17. stol. razširi že po večini evropskih dežel. Na Francoskem se mu je posvetil celo bojeviti vojvoda Condé, rotem ko ga je dal prvi minister, kardinal Mazarin, zapreti za leto dni. Znana pesnica Madeleine de Scudéry je k temu v pesmi pripomnila: »... Et ne t'étonne plus que Mars soit jardinier«. Njih gojenje obravnava tudi Olivier de Serres (1539-1619) v svoji knjigi »Théâtre d'agriculture et mesnage de champs« (1600, 1668). zlasti druga razširjena izdaja. Izideta tudi posebni obravnavi o nageljnih in njih gojenju, izdani v Parizu, toda izpod peres neznanih piscev, L. B. »Jardinage des oeillets« (1668) in zatem L.C.B.M. »Nouveau traité des oeillets« (1676). V Italiji izda jezuit J. B. Ferrar i svojo »De florum cultura«, v kateri posveti nageljnemu več strani. (36) Na Češkem so bili nageljni že stoletje poprej splošno razširjeni (P. A. Mattioli).

Vsaj na začetku 17. stol. srečamo že tudi nagelj v književnosti, ko ga omenia v svoji »The Winter's Tale« (1610) slavni an-

gleški pisatelj in dramatik W. Shakespeare (1564-1616). Konec naslednjega stoletja se navdušuje nad njegovo lepoto J. W. Goethe (1749-1832) v spisu »Versuch, die Metamorphose der Pflanze zu erklären« (1790). (37)

Ob koncu 18. stol. je nagelj tudi že politični znak. Bel nagelj je simbol pristašev francoske monarhije, rdeč nagelj pa francoske revolucije, republikanskih gibanj. V 80-ih letih prejšnjega stoletja ga nosijo v Franciji pristaši gibanja, ki ga vodi roslanec G. Boulanger, v duhu nacionalne veličine republikanske države. (38) Približno v tem času si tudi socialisti izberejo rdeč nagelj za svoj znak.

Leta 1846 so v Franciji vzgojili prve nageljne, ki poganjajo in cvetijo vse leto. To je pomenilo prelomnico v zgodovini cvetličarstva. Vrste teh nageljnov so potem zanesli tudi v Ameriko ter jih z novimi križanji še izpopolnili. (39) Tako so postali nageljni danes v cvetličarstvu najpomembnejša roža. Njih gojenje za trg gre v milijone primerkov.

Slovenski okras

Nagelj je danes Slovencem najbolj priljubljena roža. V slovenskem okrasu (ornamentu) je poleg srca najbolj pogosta in najpomembnejša sestavina. Slovenski okras je danes večinoma rastlinski, obogaten s starimi geometrijskimi liki, pa tudi z živalicami, kakor je npr. metulj. Kot rovezujoča vsebina tega okrasa je bolj ali manj jasno prisotna v niem tudi valovnica oz. vitica (pokončna), ki mu daje razgibanost,

kakršna ustreza liričnemu razpoloženju slovenskega človeka. Razvojna pot, ki je slovenski okras pripeljala do njegove sedanje umetniške ravni, pa je trajala skoraj tisoč let, kar lahko primerjamo z obdobjem grškega okrasa (J. Karlovšek). (40) Kako je sploh nastal okras ali ornament?

V Evropi segajo njegovi začetki še v mlajšo kameno dobo (4000-1800 pr. Kr.), ko se razširijo simbolični okrasni motivi, zlasti na lončenih izdelkih. Predstavljajo začetek simboličnega upodabljanja človeka, pri čemer prihajajo do izraza najbolj osnovne zaznavne prvine: pega, črta, valovnica, krog, spirala, kvadrat in zvezda. Namen upodabljanja teh prvin seveda ni okras, pomenijo simbolično ponazoritev naravnih in vesoljnih pojavov — sveta in čarovna znamenja.

Ta znamenja so prvi korak v človekovem ponazarjanju duševnega doživljanja stvarstva. Pega oz. pika je v njegovi podzavesti prvinska zaznamba na ravnini. Vse izhaja iz nje. Samo sonce je v bistvu le ogromna pega. Sklenjena vrsta peg predstavlja črto, ki pomeni že ločnice, mejo med našim in tujim življenjskim prostorom. Iz črt je sestavljen lik, ki ponazarja zaokrožen prostor, površino nasploh. Iz likov pa sestojijo oblike predmetov; pa tudi vso krajino, v kateri se nahajamo, omejujejo liki oz. ploskve, dejansko le dve, nebo in zemlja.

Vse te osnovne prvine upodabljanja se zato v različnih sestavah pojavljajo v vseh starih kulturah, najsi bodo časovno in prostorsko tudi povsem ločene. Ena od razvitejših oblik valovnice, kakor je npr. meander, ne krasi samo umetnosti starih Egipta in Grčije, temveč tudi predkolumbijske Amerike. (41) Sestavine upodabljanja so torej izraz človekovega bivanja.

Deveta številka Mladike...

■ nadaljevanje s 7. strani

iz slovenske publicistike. Vrsto novic prinaša rubrika Mogoče ne veste, da ... V rubriki Zamejska in zdomska literatura Martin Jevnikar ocenjuje dve knjigi: »Kaj je povedala noč« Milene Merlak in Leva Detele ter »Izmik« Marije Mislej. Mirrella Merku iz zahodnonemškega Erlangena živahno poroča o srečanju, ki ga je tam imel tržaški pisatelj Fulvio Tomizza v okviru desetdnevnega potovanja po Nemčiji, ki ga je podprlo italijansko ministrstvo za kulturo. O razstavi Borisa Zuljana v občinski galeriji v Trstu piše Magda Jevnikar. Tu so še rubrike Čuk na Obelisku, Za smeh in dobro voljo ter obširna in s fotografiskim gradivom obogatena Antena. Poseben zapis opozarja na pravkar izšle Spomine dr. Cirila Žebota »Neminljiva Slovenija«. Omeniti pa je treba še obe prilogi Mladike. Mladinska priloga Rast je dosegla 46. številko. V njej so odmevi na ljubljanski proces in dogodke v Sloveniji, dva članka pa kritično razmišljata o neenotnosti med Slovenci in o slogu znane oddaje na slovenski zamejski zasebni radijski postaji. Lilijana Filipič razmišlja o javnem srečanju, do katerega je prišlo ob otvoritvi slikarske razstave patra Marka Rupnika v Trstu. Objavljenih pa je še nekaj člankov.

Nadaljuje se tudi objavljane priloge Svetniki v slovenskem imenoslovju, ki jo piše dr. Pavle Merku. Za bodočo knjigo, v katero bo mogoče povezati osrednje štiri strani nekaj letnikov Mladike, je zdaj že 32 strani.

Iz vsega povedanega je razvidno, da ima okras že od vsega začetka drugačno vsebino v primeri s slikami in kipi, najsi bodo te celo starejše, izhajajoče še iz stare kamene dobe (vsaj od 30.000 pr. Kr.), zastopane še zlasti s čudovito jamsko umetnostjo (Lascaux, Altamira ...). Slika in kip sta le bolj ali manj verna upodobitev narave in verovanja v naravne pojave, v katerem sluti tedanji človek nekega duha. Okras s svojimi sestavinami pa je že odraz ne le nove stvarne kulture polja, živine, gospodinjstva (lončarstvo), temveč tudi odraz človekove drugačne notranjosti, verovanja v duhovno in nadzemljsko, v vsemo-gočnega duha oz. bitje, katerega predstavlja tedaj v vseh kulturah sonce.

Simboličnost okrasnih prvin je tako preprosta, umljiva in priročna, da prehaja iz preprostih v visoka verstva, ki imajo v starih omikah izredno razgibane predstave o božanstvih, in končno tudi v krščanstvo. Tako predstavlja *Krog*, sprva prisposoda sonca, najbolj preprost in popoln lik, brez začetka in konca, izraz polnosti in popolnosti, in zato prisposoda večnosti božje, nesmrtnosti, simbol naravnega zakona vseprevladujočega življenja. *Spirala* ali viba pa je znamenje zemeljskega življenja, rodovitnosti rastlin in živih bitij, pa tudi znamenje sonca, ki obvladuje potek časa; kakor se pri njej širi črta iz središča v prostor in ga zapolnjuje, tako se more živa celica, porajajoče nove in nove rodove, neizmerno razširiti. Nekateri pisci, kakor npr. Tomaž Akvinski, vidijo v spirali znak duhovne poglobitve. *Kvadrat* je znamenje čvrstosti in obstojnosti, z njim ponazarja npr. apostol Janez (Apok. 21, 16, 17) temelje Svetega mesta, zgrajenega na štirih oglih. *Zvezda*, zlasti peterokraka (pentagram), po slovensko mora ali trutamora,

AIDS V SLOVENIJI

V Ljubljani so pred dnevi objavili podatek, da so doslej v Sloveniji ugotovili pet primerov AIDS-a. Za sindromom imunološke neodzivnosti, ki mu zaenkrat ne poznajo zdravila, so zboleli štirje moški in ena ženska. Vsi moški so imeli homoseksualna nagnjenja in so več let živeli v tujini.

Trije oboleli so podlegli sindromu.

V vsej Jugoslaviji so do konca septembra našli 58 primerov AIDS-a. 25 pacientov je že umrlo.

USPEHI JUGOSLOVANSKIH LADJEDELNIC

Jugoslovanske ladjedelnice so po prodaji svojih izdelkov v tujini na tretjem mestu na svetu. To so uradno sporočili v Beogradu. Država z najmočnejšimi ladjedelnicami ostaja Japonska. Sledi ji Južna Koreja, tretja pa je Jugoslavija.

Trenutno pluje pod zastavami številnih držav nad 600 večjih pomorskih enot, ki so jih zgradili v ladjedelnicah na Reki, v Splitu, Kraljevic, Pulju in Trogiru. Do leta 1990 morajo omenjene ladjedelnice izročiti še 140 ladij.

—o—

V župnijski dvorani v Nabrežini bodo v nedeljo, 11. decembra, ob 10. uri odprli likovno razstavo portretov Norberta Grčarja. Razstava nosi naslov: Slovenske žene in možje.

POGAJANJA O TIBETU V ZASTOJU

Pri napovedanih pogajanjih med Ljudsko republiko Kitajsko in voditelji Tibeta o bodočnosti teritorija, ki si ga je leta 1950 priključila Kitajska, je prišlo do zapletov. Kitajci trdijo, da bi morali razgovori potekati v Peking in ne v Ženevi, kot je bilo najprej določeno. Tibetanska vlada v izgnanstvu je mnenja, da bi zadeva, s pogajanja v Peking, izpadla kot kitajski notranji problem, Tibetanci pa mu hočejo dati mednarodni pečat. Junija letos je Dalai Lama, duhovni vodja tibetanskega ljudstva, predlagal, naj bi Tibet postal avtonomna republika v okviru kitajskih meja. Peking bi lahko vodil njegovo politiko in imel na tibetanskih tleh tudi svojo vojsko.

PREBUJANJE BALTSKIH REPUBLIK

Na zasedanju litvanskega parlamenta so potrdili zahtevo o politični in gospodarski suverenosti te baltske republike in podprli predloge estonskega parlamenta po večji suverenosti. Obenem so odobrili ustavna dopolnila, ki jih je sprejel na nedavnem izrednem zasedanju vrhovni sovjet.

OKVARA V JEDRSKI ELEKTRARNI

Prejšnji petek, 2. t.m., se je v jedrski elektrarni Krško pokvaril transformator. Do okvare je prišlo zaradi električnega prebijanja na maso, s tem pa se je naglo zmanjšala moč elektrarne.

je prastaro znamenje, ki naj odganja zle duhove ter varuje telesno in duševno zdravje. V tem pomenu jo srečamo v predzgodovinskih kulturah Evrope ter v antiki Sredozemlja. V zgodnjem krščanstvu predstavlja s petimi kraki pet Kristusovih ran, iz katerih lije zdravje na svet. (42) Vsa ta simbolika pa je prvotna, v sestavinah okrasja še iz tiste kulture pred nekaj tisoč leti, ko se prebudi človekova notranjost in s tem verovanje ter predstava o nadnaravnem duhu stvarstva.

Poleg naštetih prvin je za predzgodovinsko Evropo značilna tudi *valovnica*. Srečamo jo že v najstarejših obdobjih, že v trakasti keramiki (predindoevropska) po 4000 pr. Kr., zatem v vrvičasti keramiki (indoevropska) ter naslednjih kulturah. Nahaja se na posodah Lužiške kulture (13. stol. pr. Kr.); to posodo s starejšim imenom nazivajo še »vendška« (wendische Gefässe), ker je ime Vendi stara nemška oznaka za Sorbe v Lužici. Ta posoda je še preprosta, še brez ušes oz. držajev in ima pogosto valovit vodoraven okras. (43) Valovnica ponazarja gibanje, valovanje vode. (44) Ponazarja tudi valovanje travnatih planjav ter pšenice, ko veter zaveje čez polja. (45) Vse to gibanje je simbol življenja in rasti, naj gre pri tem za vodo ali za mlado rastlinje, pšenico za kruh ali travo za pašnik. Ali tudi same mladike, ki jih ponazarja vitica t. j. pokončna valovnica. S tem v zvezi je tudi prastaro obredje, ki ga imamo še iz indoevropskega časa, kakor polivanje z vodo ali tepežkanje z mladimi šibami, kar naj bi prineslo rodovitnost, rast in s tem blagoslov.

Valovnica je torej značilen življenjski simbol predzgodovinske kmečke kulture. Ne preseneti nas zato, da se njen motiv pojavlja tudi v kasnejših kulturah, obogaten

z zavoji, prepletanjem, vijugami in zlasti spiralami. Čudovite so spirale na najdbah iz kulture Nordijskega bronca (približno po 9. stol. pr. Kr.), kjer je spirala nedvomno znamenje sonca in s tem življenja za ves nordijski svet. Ob istem času doseže okrasje izredno umetniško raven v kulturi Hallstatta; valovnica in podobne sestavine se na območju te kulture (vzhodne Alpe) držijo tako krčevito, da jih ne more spodriniti rimska kultura in njen slog, kakor vidimo na starih spomenikih alpskega Norika in bližnje Panonije. Na njih se iz starejših hallstattskih prvin oblikuje v rimskem času poseben slog, valovnica, obogatena tudi s srčnimi listi, ki vpliva tudi na severno grško in rimsko kulturo. (46) So valovnica in srčni t. j. lipovi listi še izraz stare kmečke kulture Vendov (Praslovanov, Slovencev)? Domneva ni brez podlage.

(Dalje)

- (34) G. Tergit, itm., str. 114
Encyclopedia Britannica, Chicago 1967
(John Gerard)
- (35) E. M. Kronfeld, itm.
- (36) Il libro dei fiori, itm.
Mondo delle piante, itm.
Grand Larousse encyclopédique, Paris 1964
(Serres)
- (37) E. M. Kronfeld, itm.
- (38) G. Girardi, itm., str. 5
- (39) Il libro dei fiori, itm.
- (40) J. Karlovšek, Slovenski ornament, zgodovinski razvoj, Ljubljana 1935, str. 36
- (41) K. Woermann, Geschichte der Kunst, Leipzig und Wien 1905, str. 23-4, 95-6
- (42) D. Forstner, itm., str. 61 (Kreis und Kugel), str. 63 (Spirale), str. 64 (Quadrat, Kubus, Oktagon), str. 65 (Pentagram)
- (43) Meyers Konversations - Lexicon, Leipzig - Dunaj 1895 (Gefässe, prähistorische)
- (44) Enciclopedia Universale dell'Arte, Benetke - Rim 1963, str. 262 (Ornato)
- (45) Meyers Konversations - Lexicon, itm. 1897 (Wellenbewegung)
- (46) J. Karlovšek, itm., str. 24-5, 31